

PROJEKTSZEMLE

Az eTransFair projekt portáljai: értékelési technikák és módszertani ötletek fordítást oktató szakemberek számára

A BME Idegen Nyelvi Központja (INYK) 2016. szeptember 1. és 2019. augusztus 31. között vett részt abban a nemzetközi projektben, amely az Erasmus+ Stratégiai Partnerség keretében nyert támogatást. Az *eTransFair* (<https://etransfair.eu>) névre keresztelt együttműködésben a két partnerrel, a bécsi Univerzitát Wien Fordítástudományi Központjával (Zentrum für Translationswissenschaft) és a madridi Hermes Traducciones fordítóirodával azt a célt tűztük ki, hogy a szakfordítóképzésben érdekelt három főszereplő – az egyetemek, a hallgatók és a fordítópia – közötti sinergiára építve egy innovatív tudásmegosztó adatbázist hozunk létre a szakfordítóképzés korszerűsítésének elősegítésére¹.

A projekt fontos eredménye volt a minden szakember számára ingyenesen elérhető két online platform, a *Módszertani portál*, valamint az *Értékelési portál*, amelyeket a fordítóképzésben érdekelt feleknek, elsősorban oktatóknak szánunk. A két portált azzal a céllal hoztuk létre, hogy a szakfordítást oktatók ötleteket meríthessenek más kollégák gyakorlati tapasztalataiból és osztálytermekben, valamint online felületeken alkalmazott technikából, és ezzel kibővíthessék és változatosabbá tehessék saját módszertani kellékárukat. Mindkét portált kulcsszavas módszerrel kereshetővé tettük, így minden felhasználó találhat számára érdekes feladatokat: a platformok szűrhetők az alkalmazandó nyelvpárra, a fejlesztendő kompetenciaterületekre, az elérendő tanulási eredményekre; adott szakterületre vagy a feladatra szánt időkeretre is.

Az alábbiakban elsőként az *Értékelési portál*t mutatjuk be, majd röviden összefoglaljuk a *Módszertani portál* ismérveit, végül beszámolunk arról is, hogyan alakítottuk a projekt más eredményeit (ön)értékelési eszközzé.

¹ A projekt hivatalos angol címe: „How to Achieve an Innovative, Inclusive and Fit-for-Market Specialised Translator Training”.

Az Értékelési portál²: értékelési módszerek és technikák a fordítást oktatásában

Az eTransFair projekt egyik legértékesebb eredménye az *Értékelési portál (Pool of Assessment Techniques, PAT)*, melynek célja, hogy a tudásmegosztás lehetőségeit kihasználva egy olyan online elérhető, többnyelvű gyűjteményt hozunk létre, amelyben a hagyományos értékelési technikákon túl a nem hagyományos, fejlesztő jellegű értékelési módok, elsősorban az ön- és a társas értékelési technikák is hangsúlyos szerepet kapnak. Az értékelési technikákat elsősorban a fordítás oktatásában lehet alkalmazni, de több olyan technika is megtalálható a felületen, amely a tolmácsképzésben vagy az idegennyelv-oktatásban is felhasználható. Az értékelési technikák összegyűjtését célzó folyamat első szakaszában ki kellett alakítanunk egy olyan fejlécet (sablon), amelynek segítségével minden lényeges információt beszerezhetünk, s amely alapján a portálon hatékonyan kereshetnek a felhasználók. Hasonlóan a Módszertani portál fejlécéhez, a sablon hosszas konzultációs folyamat eredményeképpen jött létre, melynek során az első szakaszban segítségünkre voltak a BME TFK szakfordítást oktató belső munkatársai, később pedig a társ-képzőintézményekben oktató kollégák (lásd BME TFK Tanár–Tanár Találkozók). Itt szeretnénk köszönetet mondani azoknak a szaktanácsadóknak is, akik a fejléc véglegesítésének utolsó fázisában értékes javaslatokkal szolgáltak (Dróth Júlia – KRE, Einhorn Ágnes – BME INYK és Alexandra Krause – UniVie).

Az Értékelési portálra ötleteket feltöltő oktatóktól azt kérjük, hogy a *kötelezően kitöltendő mezőben* az alábbi adatokat adják meg:

1. az *alkalmazási területet*, amelyben meghatározzák, hogy jellemzően hol használható az adott ötlet, például a) tanteremben (vagy online), b) fordítói megbízás során a piacon, c) félévi vagy év végi számonkérés részeként; illetve d) diplomafordítások értékelésére záróvizsgákon (diploma- vagy oklevélszerzés esetén);
2. az *értékelő személyét*: önértékelés, társértékelés, oktató vagy külső személy, pl. fordítóirodai lektor;
3. az *értékelés célját*: diagnosztikus, szummatív vagy fejlesztő céllal értékelünk;
4. az *alkalmazott értékelési technikát*: pontozás, megjegyzések, ezek jegyekké alakítása, hibák súlyozása, esetleg egyéb;
5. a *képzési programot és a kurzust*, ahol az ötlet alkalmazható (amennyiben meghatározható);
6. illetve kérjük a *feladat leírását* – itt azt várjuk a feltöltőktől, hogy világosan elkülöníthető lépésekben írják le az ötletet/feladatot, lássák el címmel, javaslatokkal és/vagy megjegyzésekkel, és határozzák meg, hogy a szóban forgó ötlet miként fejleszt a tudást, a készségeket, illetve az attitűdöt/szemléletmódot.

²A portál közvetlenül elérhető ezen a linken: <https://hu.etransfair.eu/e-portalok/ertekelesi-portal>

The screenshot shows the eTransFair.eu website interface. At the top left is the logo and name 'eTransFair.eu'. To the right are navigation tabs: 'RÓLUNK', 'EXTRA', 'HÍREK', 'e-Portálok', and 'KAPCSOLAT'. The main content area is titled '2. Értékelés típusa:' and contains two sections:

2.a Az értékelő személye alapján:

- hallgatói önértékelés
- hallgatói társas értékelés
- tanári értékelés
- külsős értékelés (pl. fordítóirodai lektor)

2.b Az értékelés célja alapján:

- diagnosztikus értékelés (felvételi, csoportbesorolás)
- fejlesztő értékelés (előmenetel nyomon követése és mérése a tanulási folyamat során történő visszajelzéssel)
- szummatív értékelés (tanulási eredmény számszerűsített mérése)

1. ábra. Az Értékelési portál megjelenítése az eTransFair honlapján

A fejléc *opcionális* része tartalmazza a feladatot feltöltő(k) nevét, továbbá a feladathoz felhasznált forrást (hivatkozás), a szükséges eszközöket, és a feladat elvégzéséhez szükséges becsült időkeretet. A keresőbe írt szavak alapján a rendszer kigyűjti a kulcsszóhoz kapcsolódó feladatokat. (Pl. a „társas” szó beírásakor minden olyan feladat megjelenik, ahol ez a szó szerepel a leírásban.) Látható (lásd 2. ábra), hogy egy adott feladat/ötlet akár több nyelven is elérhető.

Módszertani portál: tantermi és online keretben alkalmazható ötletek fordítást oktatóknak

Az eTransFair *Módszertani portálján*³ elsősorban olyan módszertani, didaktikai ötleteket gyűjtöttünk össze, amelyeket a fordítást oktató kollégák alkalmaznak a tanórákon, vagy blended képzésben/távoktatásban online platformokon. Hasonlóan az értékelési portálhoz, az ötletek megosztására itt is kialakítottunk egy sablont, amelyben a feltöltést végző kollégáktól kérünk néhány alapadatot (*kötelező mező*), illetve megadhatnak egyéb, a kereshetőség szempontjából kevésbé fontos információkat (*opcionális mező*). A kötelezően megadandó elemek között található a feladat címét, a fejlesztendő kompetenciaterületeket, tanulási eredményeket, szakterületet (pl. építészet, jog) és a nyelvpárt (vagy jelezni lehet, ha a feladat nyelvfüggetlen); míg az opcionális információk között

³ Közvetlenül elérhető az alábbi linken: <https://hu.etransfair.eu/e-portalok/modszertan>

The screenshot shows the eTransFair.eu website interface. At the top, there is a navigation bar with the logo and menu items: RÖLUNK, EXTRA, HÍREK, e-Portálok, and KAPCSOLAT. The main content area is titled "Keresési találatok "társas" kifejezésre". It lists three search results, each with a folder icon:

- TÖBB SZEM TÖBBET LÁT**
... megoldásait (puha készségi). Fischer Márta és Szabó Csilla, BME TFK 5 perc (önellenőrzés) + 10 min (társas) + 10 perc pármunka megbeszélés + 10 perc csoportos megbeszélés = összesen 35 perc nyomtató, vagy PC, Google ...
- THE MORE YOU LOOK THE MORE YOU SEE**
... = 35 min in total paper or PC, Google Drive or simple word document (using track changes) Fischer, M. 2011. „A társas és önértékelés szerepe a fordítás oktatásában”. In: Dróth J. (szerk.) Szaknyelv és Szakfordítás. ...
- A legjobb megoldás**
A legjobb megoldás hu hu - x javítás és jobbitás nappali és/vagy esti, kontaktórák/blended (szak)fordítás óra A legjobb megoldás 1. A hallgatók az otthon elkészített fordításaikat feltöltik a Moodle-ba. A tanár ...

On the right side of the third result, there is a circular icon with an upward-pointing arrow.

2. ábra. A keresési eredmények megjelenítése az Értékelési portálon

megadhatjuk az alkalmazott osztálytermi formát (egyéni, pár- vagy csoportmunka), az alkalmazott értékelés típusát, a feladatra szánt becsült időkeretet, illetve a felhasznált anyagokat; szakirodalmat. A feltölteknek világosan elkülönített lépésekben kell vázolni a feladatot, megadni a megfelelő instrukciókat, illetve feltölthetnek bármilyen kiegészítő (kapcsolódó) dokumentumot.

Mindkét portál regisztráció és jelszó nélkül elérhető, tehát bárki letölthet bármilyen anyagot, és fel is tölthet ötleteket. Várjuk a további ötleteket/javaslatokat, nemcsak a képzőintézményekben oktató kollégáktól, hanem a fordítópia képviselőitől is, akik a szakmai gyakorlatok és mentori tevékenységük során számos „irodai” fordítási feladatot adnak a szakfordító-gyakornoknak, s ezek az életszerű feladatok már az egyetemi oktatás során is megjelenhetnek a klasszikus tanfordítások mellett. Érdekes lehet a képzőintézmények számára az is, hogy az irodákban a mentorok, projektmenedzserek, lektorok miként értékelik belső munkatársaikat vagy alvállalkozásban dolgozó fordítóikat napi munkájuk során, azaz milyen konkrét visszajelzéseket adnak. Szívesen látnánk tehát az Értékelési portálban ilyen leírásokat az irodák részéről annak érdekében, hogy az oktatók értékelési eszköztárát ki tudjuk tágítani, és közelíteni tudjuk a piaci gyakorlatban alkalmazott lektorálási szempontokhoz.

Önértékelési eszközök szakfordítóknak

Az eTransFair projektben két önértékelési eszközt is létrehoztunk, amelyet a hallgatók a képzőintézménybe történő bemenetkor, illetve a diplomaszerezést követően tölthetnek ki. Az első kérdőívet az eTransFair szakfordítói kompetenciamodelljének felhasználásával készítettük.⁴ A kérdőív arra keres választ, hogy bemenetkor a hallgatók saját értékelésük alapján milyen kompetenciákkal rendelkeznek a nyolc kompetenciaterület mindegyikén (<https://hu.etransfair.eu/rolunk/szellemi/szakforditoi-kompetenciaprofil>); majd a végzős hallgatók kimenetkor felmérhetik, hogy mennyit fejlődtek a képzés során az adott kompetenciaterületeken, ezeken belül pedig a részelemekre vonatkozó tudás, készségek, attitűd és felelősségvállalás tekintetében.

Kompetencia ¹	Tanulási eredmények/deszriptorok	
1. FORDÍTÁSI KOMPETENCIA		
Tudás ²	A folyamatokra fókuszálva (procedurális készségek elsajátítása) számos fordítási modellt és módszert átlát.	1 2 3 4 5
	Ismeri a fordítási stratégiákat és technikákat.	1 2 3 4 5
Készségek ³	Megérti a forrásnyelvi szövegeket, és az ügyfél igényeinek, valamint a szkoposznak megfelelő fordítást tud létrehozni.	1 2 3 4 5
	Képes felismerni és megoldani fordítási problémákat.	1 2 3 4 5
	Felismeri és helyesen alkalmazza a fordítási stratégiákat és technikákat, megfelelő metanyelv használatával.	1 2 3 4 5
2. NYELVI KOMPETENCIA		
Tudás	Tisztában van a forrásnyelv és a célnyelv nyelvi és (inter)textuális konvencióival	1 2 3 4 5
	Tudja, hogyan kell helyesen alkalmazni ezeket a konvenciókat a forrásnyelven és a célnyelven egyaránt.	1 2 3 4 5

3. ábra. Szakfordítói kompetenciák önértékelése az eTransFair kompetenciaprofilja alapján (mintaoldal)

Ugyanezt a mérőeszközt elkészítettük az eTransFair projekt során összeállított puha készségek (*soft skills*) listájára vonatkozóan is⁵ – hallgatóink ezt a kérdőívet is kitöltik bemenetkor és kimenetkor egyaránt, és ezzel is képet kapnak saját fejlődési ívükről, erősségeikről és esetleges hiányosságaikról.

⁴A teljes szakfordítói kompetenciaprofil elérhető itt: <https://hu.etransfair.eu/rolunk/szellemi/szakforditoi-kompetenciaprofil>

⁵ Mindkét önértékelési mérőeszköz megtalálható az Értékelési portálon

“PUHA KÉSZSÉGEK”	
1. elemzési képesség	1 2 3 4 5
2. problémamegoldás	1 2 3 4 5
3. döntéshozatal	1 2 3 4 5
4. empátia	1 2 3 4 5
5. tolerancia	1 2 3 4 5
6. etikai megfontolások	1 2 3 4 5
7. rugalmasság	1 2 3 4 5
8. kreativitás	1 2 3 4 5
9. önbizalom	1 2 3 4 5
10. gyors reagálás /reaktív/proaktív készségek	1 2 3 4 5
11. megfelelő önismeret	1 2 3 4 5
12. megbízhatóság	1 2 3 4 5
13. instrukciók megértése, követése	1 2 3 4 5
14. stressztűrő képesség	1 2 3 4 5
15. kitartás, állóképesség	1 2 3 4 5

4. ábra. Puha készségek önértékelése az eTransFair lista alapján (mintaoldal)

A fordító- és tolmácsoló intézmények munkájuk során számos belső oktató kollégával, külsős óraadóval és a szakmai gyakorlat révén sok piaci szereplővel kerülnek kapcsolatba, akik valamilyen módon részt vesznek a képzésben, ugyanakkor eltérő háttérismeretekkel, pedagógiai ismeretekkel és gyakorlattal, piaci tapasztalattal és habitussal rendelkeznek. A projekt segítségével két olyan klasszikus értelemben vett tudásmegosztási felületet sikerült létrehozni, ahol a fordítóképzésben érdekelt felek, elsősorban az oktatók és a piaci képviselők megoszthatják egymással gyakorlati tapasztalataikat. Várjuk tehát az ötleteket, feladatokat, javaslatokat, illetve személyes tapasztalatokat a módszertani és az értékelési portálra egyaránt. Arra buzdítjuk felhasználóinkat – mind az egyetemi, mind pedig a piaci kontextusban dolgozó szakembereket –, hogy keressék fel az eTransFair portáljait, és próbáljanak ki minél több érdekes, számukra új technikát, és bővítsék értékelési, módszertani kellékárukat.

Szabó Csilla